

BOEKBESPREKING

Giel van Hooff: Johan Theodor Prinzen (1784-1864) en de Gemertse textielnijverheid; Uitgave Heemkundekring "De Kommanderij Gemert", Busselke nr. 7, oktober 1981; 72 pag., geïll..

In een prettig leesbare en duidelijke tekst voert de auteur de lezer door een eeuw textielnijverheid in Gemert, waarop de fabrikantenfamilie Prinzen onmiskenbaar haar stempel heeft gedrukt. De indeling in hoofdstukken, naar de ontwikkeling van haar onderneming, is dan ook tevens het raamwerk waarin de negentiende eeuwse geschiedenis van de textielnijverheid in Gemert beschreven kan worden.

Johan Prinzen, een koopman afkomstig uit het ontwikkelde Rijnlandse textielcentrum, startte in 1825 als eerste ondernemer in Gemert met de fabricage van geheel katoenen bonte stoffen, waardoor hij de ondergang bezegelde van de al jaren kwijnende linnenweverij. In korte tijd groeide zijn bedrijf uit tot de grootste zelfstandige textielonderneming in Gemert. Na 1850 trad een periode van stabiliteit in, waarop na 1870 een geleidelijke teruggang volgde. Ondanks de belangrijke aanzet van Prinzen tot een verminderde afhankelijkheid van Gemert als randgebied van het textielnijverheidscentrum in Zuid-Oost Brabant, bleef dit relatiepatroon gedurende de negentiende eeuw karakteristiek voor de ontwikkeling van deze tak van nijverheid in Gemert. De ongunstige geografische ligging, het ontbreken van goede verbindingswegen en het gebrek aan kapitaal in deze overwegend agrarische gemeente om de noodzakelijke technologische en organisatorische vernieuwingen door te voe-

ren, waren hieraan debet. Doch de opvolgers van Jan Theodor, die in 1864 overleed, lijken ook een goed ondernemingsinzicht te missen: zij slaagden er in elk geval niet in het achterblijven en de neergang van de textielnijverheid in Gemert te keren, ondanks de late, meer noodgedwongen, overgang tot mechanisatie(1881) en de opleving van de conjunctuur in 1890. Een kentering trad in toen de firma J. A. Raymakers in 1901 een haspelarij opende, die in 1904 met een stoomweverij werd uitgebreid. De komst van dit filiaalbedrijf, dat van Helmond naar Gemert was gehaald, schiep echter een nieuwe vorm van afhankelijkheid.

Aan de geschiedschrijving van de fa. Prinzen heeft de auteur een zeer uitgebreid notenapparaat toegevoegd, dat een breed licht werpt op de textielnijverheid in Gemert. Als zodanig wijst het de onderzoeker op de mogelijke bronnen die voor de bestudering van de economische en industriële ontwikkeling van Gemert in aanmerking komen. Omdat hierdoor bovendien de toegankelijkheid en bruikbaarheid van het gemeentearchief, waarvan de ordening nog in volle gang is, wordt vergroot, kan de bijdrage van Giel van Hooff een waardevolle aanwinst genoemd worden voor de plaatselijke geschiedschrijving. Het zet aan tot verder onderzoek, waarbij de aangebrachte structuur een goed handvest is, en wijst in de richting van mogelijke detailstudies: men kan weer vooruit.

Aan de gekozen opzet kleeft echter het bezwaar dat ondersteunende gegevens en belangrijke interpretaties te veel verspreid liggen. Bovendien verschuift het accent meer naar het totale ontwikkelingspatroon van de textielnijverheid in Gemert, waardoor de beperking tot een beschrijving van de firma Prinzen een te eng keurslijf lijkt. Een betere integratie van de tekst en de informatie die in het notenapparaat is toegevoegd, had deze indruk kunnen voorkomen en zou de betekenis van het geheel nog meer hebben vergroot.

Ton Thelen

